

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w partnerstwie z Uniwersytetem Jagiellońskim w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

Ewaluacja w angielskim systemie nadzoru

W dniach 25.04 – 02.05.2010r. grupa dziesięciu wizytatorów do spraw ewaluacji z całej Polski przebywała w Wielkiej Brytanii z wizytą studyjną. Wyjazd został zorganizowany w ramach projektu „Program wzmocnienia efektywności systemu nadzoru pedagogicznego i oceny jakości pracy szkoły etap II”. Jego celem było poznanie zasad funkcjonowania systemu edukacji i nadzoru pedagogicznego w Wielkiej Brytanii oraz stworzenie możliwości wdrożenia niektórych stosowanych tam rozwiązań i dobrych praktyk w polskim systemie edukacji. Odwiedziliśmy kilka bardzo różnych i ciekawych szkół, zapoznaliśmy się z pracą Ofstedu oraz spotkaliśmy się z profesorami Uniwersytetu w Reading. Wszystkie te wydarzenia warte są szerszego opisu, jednak w tej publikacji chciałabym skupić się na angielskim nadzorze, a w szczególności ewaluacji nazywanej tam inspekcją.

Ofsted

Przeprowadzaniem inspekcji szkół w Anglii zajmuje się Urząd ds. Standardów Kształcenia, Usług na Rzecz Dzieci i Umiejętności (Office for Standards In Education, Children’s Services and Skills), nazywany w skrócie Ofstedem. Jest to odrębna jednostka, niemająca statusu ministerstwa, ale też niepodlegająca żadnemu ministerstwu. W londyńskiej siedzibie Ofstedu spotkaliśmy się z panią Asyją Kazmi, Inspektorem Jej Królewskiej Mości (Her Majesty’s Inspector), która przybliżyła nam strukturę, zakres kompetencji i organizację pracy tej instytucji. Pani inspektor podkreśliła, że Ofsted jest niezależny i bezstronny, gdyż podlega bezpośrednio parlamentowi, a dokładnie jednej z komisji parlamentarnych, która składa się z członków różnych partii, co stanowi gwarancję braku nacisków. W Anglii jedna trzecia obywateli ma kontakt z instytucjami, które są kontrolowane przez Ofsted (oprócz szkół publicznych jego kontroli podlega wiele placówek, które świadczą usługi na rzecz dzieci, nauczycieli i młodzieży). Inspekcje, których dokonuje Ofsted, są przeprowadzane przez zespół inspektorów co trzy lata. W skład takiego zespołu może wchodzić inspektor Jej Królewskiej Mości i tak zwani inspektorzy dodatkowi, pomocniczy (Additional Inspectors), którzy przeszli odpowiednie szkolenie w zakresie standardów i zostali ocenieni z ich znajomości. Inspektorzy Jej Królewskiej Mości są rekrutowani i zatrudniani bezpośrednio przez Ofsted (jest ich ok. 200). Natomiast inspektorów dodatkowych, których jest ok. 800, zatrudniają trzy instytucje usługowe zewnętrzne (ISPs), wykonujące pracę na zlecenie Ofstedu.

Priorytety inspekcji – zmiany w 2009r.

We wrześniu 2009 roku wprowadzono zmiany w priorytetach i zasadach przeprowadzania inspekcji w szkołach. Głównymi jej celami stały się między innymi: promowanie rozwoju szkół, ewaluacja osiągnięć uczniów i ich samopoczucia w szkole, ocena zakresu zapewniania każdemu uczniowi odniesienia sukcesu, ocena promowania równości szans, ocena skuteczności radzenia sobie z dyskryminacją, ewaluacja nauczania i uczenia się, kontrola szkolnych procedur zapewnienia uczniom bezpieczeństwa i ochrony przed krzywdą, ocena efektywności współpracy z partnerami szkoły, gromadzenie i analiza opinii rodziców oraz uczniów. Szkoły są oceniane w czterostopniowej skali, gdzie 1 oznacza ocenę wyróżniającą, 2 – dobrą, 3 - zadowalającą, a 4 - nieodpowiednią. Dyrektor szkoły powiadamiany jest o terminie inspekcji telefonicznie na dwa dni przed jej rozpoczęciem. W ciągu tych dwóch dni przesyła inspektorom wyniki autoewaluacji (self-evaluation). Co ciekawe, prowadzenie przez dyrektora ewaluacji wewnętrznej w świetle prawa nie jest obowiązkowe. Jednak nie zdarzyło się jeszcze, zdaniem pani Kazmi, aby jakaś szkoła nie przysłała jej wyników Ofstedowi. Szkoły uzupełniają na bieżąco formularze autoewaluacji przygotowane przez Ofsted, bo w każdej chwili mogą spodziewać się telefonu z informacją o inspekcji. W dużych szkołach jeden z wicedyrektorów czasami zajmuje się tylko ich aktualizowaniem, gdyż formularze te są dość obszerne i szczegółowe, ponieważ zostały przygotowane w oparciu o cele inspekcji, które wymieniłam wcześniej. Niektóre szkoły wysyłają Ofstedowi wyniki autoewaluacji raz w roku, chociaż nie muszą tego robić, a inne tylko przed inspekcją. Nie ma obowiązku wypełniania tych formularzy, szkoła musi się jedynie wykazać, że zna swoje mocne i słabe strony i nad nimi pracuje. „Nowy system przeprowadzania inspekcji opiera się w dużej mierze na autoewaluacji szkoły. Naszym

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w partnerstwie z Uniwersytetem Jagiellońskim w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

zadaniem jest jej weryfikacja, ustalenie, czy wyniki, jakie przedstawił dyrektor, są zgodne z dowodami i naszymi badaniami” – mówi pani Inspektor Jej Królewskiej Mości. Dyrektorzy mają tego świadomość. Inspekcja jest traktowana przez nich bardzo poważnie, ponieważ dla szkół bywa to „gra o wielką stawkę”. Czasem raport Ofstedu przesądza o istnieniu danej szkoły, ale o tym później.

Przebieg inspekcji w szkole

Przed rozpoczęciem inspekcji główny inspektor, który przewodniczy zespołowi, zapoznaje się z szeregiem dokumentów dotyczących wizytowanej szkoły, aby przygotować informacje dla całego zespołu inspektorów oraz sformułować wstępne hipotezy na temat tego, jak szkoła pracuje. Hipotezy te są omawiane z dyrektorem szkoły i potem weryfikowane w czasie inspekcji. Dokumenty, które przegląda główny inspektor, to m. in.: dane o szkole - zawierające wyniki i postępy uczniów w państwowych testach i egzaminach, raport z poprzedniej inspekcji, raporty z ostatnich monitoringowych lub tematycznych inspekcji, wyniki autoewaluacji szkoły, wyniki sondaży przeprowadzonych wśród uczniów czy rodziców, informacje o uzasadnionych skargach rodziców na szkołę i wszelkie inne informacje, które szkoła sama przedstawiła. Cennym źródłem wiedzy o szkole jest też jej strona internetowa. Zespół inspektorów, składający się z kilku osób, wchodzi do szkoły najczęściej na dwa dni. W czasie tych dwóch dni inspektorzy obserwują nawet kilkadziesiąt lekcji (w zależności od wielkości szkoły), uważnie przyglądają się pracy uczniów, przeprowadzają rozmowy z dyrektorem, uczniami, rodzicami, personelem i członkami władz szkoły, zbierają informacje od rodziców, uczniów i nauczycieli za pomocą ankiet, zapoznają się z danymi odzwierciedlającymi postępy uczniów oraz innymi danymi lub dowodami, które szkoła zechce jeszcze przedstawić. Warto podkreślić, że po zmianach we wrześniu 2009r. szczególny nacisk położono na obserwacje lekcji, których przeprowadza się znacznie więcej niż poprzednio, oraz na zapewnienie uczniom bezpieczeństwa. Na lekcji obserwuje się zachowania dzieci, wiedzę i umiejętności uczniów i nauczycieli oraz jak ci ostatni zaplanowali zajęcia i jak są do nich przygotowani. Lekcje oceniane są pod kątem jakości nauczania i uczenia się według tej samej czterostopniowej skali, która obowiązuje przy ocenie szkoły. Ocena zajęć nie jest tożsama z oceną nauczyciela. Nauczyciel zawsze może poprosić inspektorów o informację zwrotną (feedback), a jeśli lekcja zostanie oceniona na stopień nieodpowiedni, wtedy informacja zwrotna jest obowiązkowa. W szkole, którą mieliśmy okazję odwiedzić w Reading (Highdown School and Sixth Form Centre, 1400 uczniów), w czasie ostatniej inspekcji w styczniu tego roku pięciu inspektorów obserwowało 41 lekcji. Oczywiście, były to obserwacje fragmentów zajęć, trwające od 20 do 35 minut. Wyniki uczniów w państwowych testach i egzaminach oraz ich postępy są bardzo ważnym czynnikiem, rzutującym na ocenę pracy całej szkoły. Jeśli w tym obszarze szkoła nie uzyskuje zadowalających wyników, nie może otrzymać pozytywnej oceny, pomimo że w innych obszarach swojej działalności jest oceniona wyżej. Podobnie duże znaczenie ma zapewnienie uczniom bezpieczeństwa. Szkoły zobowiązane są do prowadzenia specjalnych rejestrów wszystkich osób, które mają stały lub częsty kontakt z uczniami. W rejestrze takim znajdują się m.in. dane osobowe, kwalifikacje, informacje o niekaralności oraz adnotacja, że dana osoba została sprawdzona na Liście 99. Lista ta prowadzona jest przez Ministerstwo Edukacji i zawiera nazwiska osób, które mają zakaz pracy z dziećmi z powodu przestępstw o charakterze seksualnym (pedofilia). Jeśli szkoła nie spełnia standardu zapewnienia uczniom bezpieczeństwa, to, mimo że ma wysokie wyniki w państwowych testach i egzaminach, nie może zostać oceniona pozytywnie. Po inspekcji zostaje sporządzony raport.

Raport

Raport zawiera ogólną ocenę skuteczności pracy szkoły wraz z konkretnymi ocenami poszczególnych aspektów, takich jak:

- osiągnięcia uczniów i zachowanie standardów nauczania
- postępy uczniów i ich dobre samopoczucie w szkole
- jakość nauczania i uczenia się

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w partnerstwie z Uniwersytetem Jagiellońskim w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

- zakres wiedzy i zakres umiejętności nauczania
- zakres opieki, poradnictwa i wsparcia ze strony szkoły
- kierownictwo i zarządzanie w szkole.

Ponadto bardzo ważną częścią raportu są zalecenia odnośnie dalszego rozwoju szkoły, usprawnienia jej pracy i poprawy rezultatów. Na końcu każdego raportu znajduje się list do uczniów, w którym informowani są oni o wynikach inspekcji. Zalecenia wydane przez inspektorów nie podlegają dyskusji. Szkoły są zobowiązane do ich realizacji. Ofsted wymaga, aby stanowiły one podstawę do podjęcia przez szkołę działań w kierunku poprawy i usprawnienia nauczania w jak najkrótszym czasie. Jeszcze w trakcie trwania inspekcji inspektorzy omawiają oceny ze starszymi nauczycielami i informują o ostatecznych ocenach dyrektora i zarząd szkoły. Sam raport jest pisany przez głównego inspektora i publikowanych na stronie internetowej Ofstedu w ciągu 15 dni roboczych od dnia zakończenia inspekcji. Ale zanim się tam ukaże i zanim zostanie podpisany przez Inspektora Jej Królewskiej Mości trafia do jednej z trzech instytucji usługowych zewnętrznych (ISPs), która sprawdza go pod kątem merytorycznym i wskazuje ewentualne błędy lub brak dostatecznych dowodów na dane stwierdzenia. Szkoła również ma 24 godziny na dokonanie korekty, ale jedynie technicznej, dotyczącej, np. zgodności liczb. Raport publikowany jest także w lokalnej prasie, zaś szkoła zobowiązana jest przekazać go każdemu rodzicowi. O procedurze odwoławczej (skargowej) placówki są informowane ustnie.

Po inspekcji

Szkoły, które w wyniku inspekcji otrzymały ocenę wyróżniającą lub dobrą, mogą mieć dłuższą przerwę między inspekcjami, nawet do pięciu lat. Uzależnione to jest jednak od wyników uczniów, które sprawdzane są co roku. Jeśli dane potwierdzą utrzymanie lub wzrost wyników oraz nie pogorszenie się warunków pracy szkoły, wtedy kolejna inspekcja będzie odroczone, ale na okres nie dłuższy niż do pięciu lat. W szkołach ocenionych na stopień zadowalający w ciągu trzech lat zostanie przeprowadzona re-inspekcja, aby zmotywować te szkoły do szybszej poprawy. Ponadto do 40% tych szkół będzie przedmiotem dodatkowego monitoringu, sprawdzającego ich postępy.

Ocena nieodpowiednia i co dalej?

Szkoły, które otrzymały ocenę nieodpowiednią, są umieszczane w jednej z dwóch kategorii:

1. pouczenie o konieczności poprawy (notice to improve),
2. środki specjalne (special measures).

Przydzielenie szkoły do pierwszej kategorii oznacza wystąpienie jednej z dwóch sytuacji: albo szkoła nie zapewnia swoim uczniom odpowiedniego poziomu nauczania, ale wykazuje możliwości wprowadzenia koniecznych zmian, albo szkoła zapewnia wystarczający poziom nauczania, lecz osiągnięte przez nią rezultaty są niższe od oczekiwanych. W szkołach, które znalazły się w tej kategorii, w czasie do 8 miesięcy od zakończenia inspekcji będzie przeprowadzony monitoring, jak wdrażane są ulepszenia, a w okresie 12-16 miesięcy odbędzie się kolejna inspekcja. Jeśli w jej wyniku okaże się, że nie nastąpiła poprawa, szkoła taka przesuwana jest do kategorii środków specjalnych. W tej kategorii umieszczane są szkoły, które nie zapewniają uczniom odpowiedniego poziomu nauczania i nie wykazują możliwości wprowadzenia koniecznych zmian. Będą one odwiedzane regularnie przez inspektorów (pierwsza wizyta w czasie 4-6 miesięcy po inspekcji), którzy będą monitorować postępy danej szkoły aż do momentu usunięcia jej z tej kategorii. Placówka ma dwa lata na poprawę, a po tym okresie nastąpi kolejna inspekcja. Szkoła, która nie poprawi swoich rezultatów, może zostać nawet zamknięta.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w partnerstwie z Uniwersytetem Jagiellońskim w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

Program wspomagania

Obecnie, pilotażowo, w Anglii wdrażany jest program wspomagania szkół, które uzyskały ocenę nieodpowiednią. Sądzę, że warto w kilku słowach o nim wspomnieć. Program ten polega na tym, że szkoły, które otrzymały w wyniku inspekcji ocenę wyróżniającą, sprawują patronat nad szkołami z oceną nieodpowiednią. Dyrektor takiej bardzo dobrej szkoły pomaga we wprowadzeniu zmian dyrektorowi placówki z problemami. Ponadto następuje okresowa wymiana nauczycieli, tzn. na przykład pięciu nauczycieli z wyróżniającej się szkoły idzie na trzy miesiące do pracy w szkole wymagającej pomocy, zaś nauczyciele z tej placówki przychodzą na ich miejsce. Ma to służyć wymianie doświadczeń i poprawie jakości nauczania. Nauczyciele wiedzą, że taka sytuacja może nastąpić, gdyż są informowani o tym w swoich kontraktach. Status szkoły wspomagającej uzyskała Highdown School and Sixth Form Centre w Reading. Jej dyrektor, Tim Royle, jest zaangażowany w pomoc innym szkołom, a jego nauczyciele właśnie przygotowują się do takiej wymiany. Na razie trudno określić, czy ten program przyniesie oczekiwany rezultat, gdyż jest, jak już wspomniałam, w fazie pilotażowej, ale trzeba przyznać, iż pomysł jest ciekawy.

Inspekcje w Anglii przeprowadzane przez Ofsted mają sporo wspólnego z naszymi ewaluacjami, chociażby metody pozyskiwania informacji, ale wiele też je różni. Uczestnicy wizyty studyjnej dyskutowali o tym, jakie angielskie doświadczenia można by przenieść na grunt naszej ewaluacji zewnętrznej, aby jak najlepiej przyczyniała się ona do rozwoju szkół i placówek.

Jolanta Jaworek – starszy wizytator ds. ewaluacji w Kuratorium
Oświaty w Opolu, uczestniczka wizyty studyjnej w Wielkiej Brytanii.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

